

---

# La forma institucionalitzada de la mediació familiar a Catalunya i a l'Estat espanyol

---

PID\_00263646

María Graciela Susanne

---

Temps mínim de dedicació recomanat: 3 hores



**María Graciela Susanne**

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats per la professora: Brígida Cristina Maestres Useche (2019)

Primera edició: setembre 2019  
© María Graciela Susanne  
Tots els drets reservats  
© d'aquesta edició, FUOC, 2019  
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona  
Disseny: Manel Andreu  
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

*Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.*

# Índex

<b>Introducció</b> .....	5
<b>Objectius</b> .....	6
<b>1. Conceptualització, origen i desenvolupament de la mediació</b> .....	7
1.1. Conceptualització de la mediació .....	7
1.2. Origen i desenvolupament de la mediació: principals fites històriques .....	9
1.3. Principis fonamentals sobre els quals es basa la mediació .....	11
<b>2. Aspectes metodològics de la mediació</b> .....	13
2.1. La mediació com a professió .....	13
2.1.1. Possibles interferències de la professió d'origen en l'exercici de la mediació .....	14
2.2. Eines per a la conducció de les sessions de mediació .....	15
2.2.1. Com enfocar el conflicte .....	15
2.2.2. Les regles de joc en la mediació .....	15
2.2.3. Tècniques de comunicació .....	16
2.2.4. Gestionar les emocions .....	18
2.2.5. La interacció .....	20
<b>3. La mediació familiar regulada a Catalunya i a l'Estat espanyol</b> .....	22
3.1. L'impacte del divorci en els fills i les filles .....	22
3.2. Divorci i conflictes familiars .....	23
3.2.1. Tipus de conflictes derivats del divorci .....	24
3.3. La mediació familiar a Espanya .....	25
3.3.1. Pilars ideològics de la mediació familiar .....	27
3.3.2. La judicialització dels conflictes familiars .....	28
3.3.3. La mediació familiar intrajudicial .....	29
<b>4. Avantatges i desavantatges de la mediació familiar</b> .....	31
4.1. Litigi judicial o mediació? Diferències i similituds contrastades .....	31
4.2. El preu de la mediació: pèrdues substantives i cost emocional ...	32
4.3. La valoració de l'efectivitat de la mediació .....	33
<b>Activitats</b> .....	35
<b>Exercicis d'autoavaluació</b> .....	35

<b>Solucionari</b> .....	37
<b>Glossari</b> .....	38
<b>Bibliografia</b> .....	39

## Introducció

La mediació és una pràctica de gestió i resolució de conflictes interpersonals reconeguda i consolidada a nivell mundial. L'aplicació de la mediació resulta especialment beneficiosa quan es tracta de gestionar conflictes entre persones o grups que han de seguir relacionant-se al llarg dels anys, com és el cas de les parelles amb fills i filles comuns que, encara que se separin, seguiran sent parella de progenitors durant tota la vida.

Tot i que hi ha altres formes de practicar la mediació, en aquest material d'estudi ens centrarem exclusivament en la mediació institucionalitzada tal com actualment està legalment regulada en l'àmbit nacional i autonòmic, i farem esment especial a la mediació familiar.

Així mateix, cal destacar que les mediacions es donen en contextos marcats per les característiques culturals, històriques, polítiques, econòmiques i psicosocials del moment en què es desenvolupen, i que les persones mediadores i les normes que condicionen i regulen les seves actuacions tendeixen a reproduir aquestes mateixes característiques contextuais més enllà de la seva suposada neutralitat davant el conflicte i les persones involucrades.

En el primer mòdul, s'aborden els **aspectes històrics, conceptuals** i els **principis fonamentals** que han contribuït a la configuració i regulació de la pràctica de la mediació a Catalunya i a l'Estat espanyol.

A continuació, s'aborden els principals **aspectes metodològics** relatius a la mediació. Iniciarem aquest apartat amb algunes reflexions sobre el fer professional i qüestions metodològiques rellevants per al seu exercici, i després pasarem a descriure les tècniques i eines més característiques que s'utilitzen per conduir les sessions de mediació.

El tercer apartat se centra en la **mediació familiar**. Inicialment, s'exposen els tipus més freqüents de conflictes derivats de la separació i el divorci i s'analitzen els elements que ofereix la mediació per atendre millor les necessitats dels membres de la família.

Finalment, el quart apartat se centra en els resultats de treballs empírics recents, que ens permeten obtenir una visió informada dels **aspectes positius i negatius de la pràctica de la mediació familiar**.

## **Objectius**

Els objectius que ha d'assolir l'estudiant després de treballar aquests materials són els següents:

- 1.** Identificar les principals fites històriques que han contribuït a configurar la pràctica de la mediació a Catalunya i a l'Estat espanyol.
- 2.** Conèixer els principis en els quals es basa la mediació.
- 3.** Conèixer les principals eines i tècniques que s'utilitzen en mediació.
- 4.** Analitzar els avantatges i les limitacions de la mediació enfront de la resolució de conflictes familiars mitjançant el litigi judicial contenciós.

# 1. Conceptualització, origen i desenvolupament de la mediació

## 1.1. Conceptualització de la mediació

La mediació es caracteritza per la interdisciplinarietat de les fonts de les quals es nodreix. La psicologia, les ciències jurídiques, el treball social, la pedagogia, la sociologia i la victimologia són, entre d'altres, les ciències que han contribuït a la configuració d'aquesta pràctica de gestió i resolució de conflictes.

Una altra característica de la mediació és que s'aplica en una gran varietat de contextos o àmbits: escolar, sanitari, laboral, familiar, entre d'altres. No obstant això, encara que se sol parlar de mediació escolar, sanitària, intercultural, etc., en cadascun d'aquests tipus diferenciats de mediació s'aborden qüestions que es refereixen a altres àmbits. Això succeeix perquè els conflictes interpersonals tendeixen a desenvolupar-se i a incidir en diferents àmbits de la vida de les persones. Posarem un exemple per il·lustrar aquesta qüestió. Un problema entre companys o companyes de classe pot ser abordat en sessions de mediació escolar, però això no significa que el conflicte solament concerneixi el context escolar, ja que la disputa podria tenir l'origen o desenvolupar-se en l'àmbit esportiu o en la relació entre les famílies a les quals pertanyen aquests joves, o al barri on també conviuen i, a més, es desenvolupen i, per tant, es podria portar a terme tant una mediació escolar com una d'esportiva o bé comunitària per tractar aquest conflicte.

La diversitat d'aportacions i varietat d'àmbits d'aplicació ha promogut el sorgiment de controvèrsies i debats sobre què és i com convé aplicar la mediació. Actualment, no hi ha consens ni unanimitat entre teòrics i practicants de la mediació sobre com definir la mediació, però la veritat és que avui dia és una pràctica consolidada i acceptada a tot el món i regulada en l'àmbit estatal i autonòmic.

Les definicions de mediació familiar que s'han donat en les últimes dècades són moltes i variades. Sense pretendre abastar-les totes, fet que seria pràcticament impossible, n'esmentem a continuació algunes de les més representatives que s'han proposat en el context nacional. El conjunt de definicions que presentem permetrà observar la diversitat recentment esmentada i, alhora, identificar els elements clau que la caracteritzen.

El *Llibre blanc de mediació* (Casanovas, Magre i Lauroba, 2011) defineix mediació com «un **mètode** de gestió de conflictes en el qual un tercer, el mediador, sense poder de decisió, facilita que les parts busquin punts de consens a les seves discrepàncies i construeixin respostes col·laboratives, mitjançant el diàleg, la reflexió i la cooperació mútua».

La Llei 5/2012, de 6 de juliol, de mediació en assumptes civils i mercantils, defineix la mediació com un «**mitjà** de solució de controvèrsies, independentment de la seva denominació, en el qual dues o més parts intenten voluntàriament aconseguir per si mateixes un acord amb la intervenció d'un mediador».

També s'ha definit com «un **procés** de gestió positiva dels conflictes, de caràcter preventiu, que es guia per principis propis, i es duu a terme mitjançant un procés metodològic dirigit per un professional, el mediador, amb formació específica en aquest camp» (García Tomé, 2010).

L'Associació Catalana de Mediadors de Catalunya (ACDMA) entén la mediació com «un **mètode** pacífic de gestió de conflictes en el qual un tercer fa possible que les persones parlin, reflexionin i busquin de forma conjunta una solució vàlida, responsable i útil per a tots».

El Consell General del Poder Judicial (CGPJ, 2016) defineix la mediació com «un **procés** de diàleg assistit i gestionat per un professional amb una formació multidisciplinària (gestió d'emocions, escolta activa, psicologia, negociació, etc.) que li proporciona la preparació tècnica adequada per reconduir les postures processals tancades de les parts cap als interessos de cadascun d'ells, que ha de saber aflorar i, des d'allí, establir el marc perquè la negociació s'encamini cap a l'acord satisfactori».

Ripoll-Millet (2001), referint-se a la mediació familiar, la defineix com «una **intervenció** en un conflicte o en una negociació per part d'una tercera persona acceptable per a les parts, imparcial i neutra, sense cap poder de decisió, i que pretén ajudar-les per tal que elles mateixes desenvolupin un acord viable, satisfactori i capaç de respondre a les necessitats de tots els membres d'una família particular i als fills i les filles».

Tenint en compte aquestes aportacions, i de manera sintètica i inclusiva, proposem la següent definició:

La **mediació** és un mètode que té per objecte que les persones que voluntàriament s'acullen a mediació puguin gestionar el seu conflicte i arribar a acords, amb l'ajuda de la persona mediadora, l'actuació de la qual es caracteritza per la imparcialitat i la neutralitat.



## 1.2. Origen i desenvolupament de la mediació: principals fites històriques

La mediació familiar sorgeix als Estats Units a la dècada dels anys setanta, com a resposta a la sobreesaturació dels jutjats per la creixent quantitat de demandes de divorci. La lentitud dels procediments judicials generava una notable pèrdua de confiança de la societat cap al sistema de justícia i un descontentament generalitzat. Aquesta situació propiciava que es prengué consciència de la necessitat de trobar mètodes alternatius al litigi judicial per tractar els assumptes de família.

Va ser a l'abril de 1976, als Estats Units d'Amèrica, en la coneguda com a Conferència Pound (*The Pound Conference: Perspectives on justice in the future*) quan el professor de Dret de Harvard, Frank Sander, va emetre davant experts juristes la proposta d'implantar els mètodes alternatius de resolució de disputes (*Alternative for Dispute Resolution, ADR*) als jutjats.

En la seva argumentació destacava la necessitat de donar una resposta més eficient a aquells conflictes entre persones que mantenen un vincle necessàriament durador, i que podrien beneficiar-se d'un tractament no basat en el model de «guanyar-perdre», tal com ocorre en els processos judicials. Derivar aquests casos per ser tractats mitjançant una metodologia més flexible i informal com la mediació permetria centrar els recursos i esforços dels tribunals en un altre tipus d'assumptes, amb la qual cosa s'aconseguiria alleujar la sobrecàrrega dels tribunals.

Contràriament a allò que s'esperava, l'argumentació i la proposta de Sander van ser acollides positivament i amb entusiasme. El resultat va ser immediat, ja que els jutjats van començar a derivar els casos de família a mediació per tractar, principalment, els assumptes relatius a la regulació de la custòdia i el règim de convivència amb els fills a partir del divorci.

En aquell moment, a Espanya, encara sota el règim franquista, no s'admetia el divorci, per la qual cosa la proposta de la mediació encara va trigar més d'una dècada a arribar.

### Mediadors que van rebre el premi Nobel

Madrid Liras, director de la publicació especialitzada *Revista de Mediación*, va decidir incorporar, en un número, articles on es narra la història d'alguns mediadors prominents guardonats amb el premi Nobel. L'article al qual ens referim és el de Madrid Liras (2016).

En aquest article es reconeixen els mèrits de quatre figures que formen part de la història de la mediació. Es tracta de:

### Lectura recomanada

Per a una revisió històrica detallada, et recomanem llegir l'article de Macho Gómez (2014):

C. Macho Gómez (2014). Origen y evolución de la mediación: el nacimiento del «movimiento ADR» en Estados Unidos y su expansión en Europa. *Anuario de Derecho Civil*, LXVII, 931-996.

- Jimmy Carter, expresident nord-americà i premi Nobel de la pau l'any 2002, fundador d'una organització no governamental (el Carter Center) de gran rellevància en la promoció dels drets humans i en l'ocupació de la mediació en conflictes internacionals.
- Dag Hammarskjöld, Secretari General de les Nacions Unides i premi Nobel de la pau l'any 1961, que com a mediador va tenir un paper fonamental en controvèrsies com la del Canal de Suez o la que van protagonitzar el Líban, Jordània i els Estats Àrabs.
- Carlos Saavedra Lamas, ministre de relacions exteriors argentí que va actuar com a mediador en la guerra del Chaco i com a promotor de l'enviament de forces internacionals de pau per actuar en conflictes internacionals com a policia internacional, per separar dos exèrcits en guerra. Va ser el primer premi Nobel de la pau, el 1936, atorgat a una persona de Llatinoamèrica.
- Bertha von Suttner, «la Conciliatrix», primera dona que va rebre aquest premi pel seu paper com a medidora per la pau i la solució positiva de controvèrsies.

La fi del règim franquista va marcar el començament d'una nova època favorable als canvis socials, propícia al sorgiment i l'acceptació de nous models de família i de relacions. El divorci va arribar a Espanya de manera tardana, per comparació a la resta dels països europeus, on aleshores (exceptuant Irlanda, Andorra, el Vaticà i Malta) ja estava regulat.

La **Llei 30/1981**, de 7 de juliol, que va entrar en vigor el 9 d'agost del mateix any, va legalitzar el divorci i va determinar el procediment que s'ha de seguir per obtenir-lo. Així mateix, va facultar les parelles en procés de separació i divorci a pactar les condicions de la ruptura matrimonial mitjançant un conveni regulador.

L'aprovació de la llei del divorci a Espanya<sup>1</sup> va causar polèmiques i enfrontament amb l'Església catòlica i els partits polítics més conservadors, però, contràriament al que els sectors més tradicionals vaticinaven, no va produir l'esperat al·luvió de parelles que el sol·licitaven. Tampoc va marcar la fi de la família tradicional com a institució ni el col·lapse immediat dels jutjats.

És recentment, a la fi de la dècada dels vuitanta, quan a Espanya comencen a tenir interès les propostes dels mètodes alternatius per a la resolució de conflictes i, en particular, la mediació familiar.

Catalunya va ser pionera a donar impuls a la mediació per mitjà d'associacions i col·legis professionals. Sobresurt l'Associació de Professionals de la Mediació de Conflictes de Catalunya (ACDMA), creada el 1993 i constituïda en associació professional a l'empara de la Llei 7/2006, que regula l'exercici de les professions titulades i dels col·legis professionals, l'any 2009.

### **Associacions i col·legis professionals que han impulsat la mediació a Catalunya**

A Catalunya han estat pioneres del desenvolupament i la implementació de la mediació l'Associació Catalana per al Desenvolupament de la Mediació i de l'Arbitratge (ACDMA), el Centre de Mediació de Dret Privat de la Generalitat de Catalunya (CMDPC), el Col·legi Professional de Psicologia (COPC), el Col·legi de Treball Social (CTS), el Consell dels Il·lustres Col·legis de l'Advocacia Catalana (CICAC), i la incidència remarcada dels

<sup>(1)</sup>Prèviament, a Espanya hi havia hagut una llei del divorci de l'any 1932, que va ser derogada per Franco el 1938, en concordança amb l'establert per la doctrina de l'Església catòlica sobre la indissolubilitat del vincle matrimonial. Només es podia obtenir la nul·litat matrimonial, que s'havia de sol·licitar davant el Tribunal Eclesiàstic.

serveis de mediació locals, recolzats per les diputacions i, especialment, per la Diputació de Barcelona (Casanovas, Magre i Lauroba, 2011).

L'any 1996, en el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya (COPC) es va crear el Grup d'estudi, formació i promoció dels mètodes alternatius de resolució de conflictes i mediació (actualment: Secció professional ARC). Membres del COPC van participar juntament amb representants de França, Itàlia, Alemanya, Bèlgica en el comitè científic del primer Màster Europeu de Mediació i Alternatives per a la Resolució de Conflictes, organitzat per l'Institut Universitari Kurt Bösch de Zuric (Suïssa). La primera edició d'aquest màster va començar al gener de 1998.

L'any 2006, es va produir un augment generalitzat del volum d'activitat en els jutjats en l'ingrés, la tramitació i resolució d'assumptes de família i, davant aquesta situació, el Consell General del Poder Judicial (CGPJ) va decidir **promoure la implantació de la mediació en els jutjats**, mitjançant la implementació del Projecte d'implantació de la mediació familiar intrajudicial a Espanya, que es va iniciar en els jutjats de família de Barcelona, Madrid, Sevilla, Màlaga, Palma de Mallorca, Valladolid i Pamplona.

Aquest projecte va contribuir a impulsar la mediació com a alternativa a la via judicial per a l'atenció dels assumptes de família en un context més flexible i amigable en què les parelles podien dialogar i decidir per si mateixes, com a veritables protagonistes del procés, sobre els seus assumptes familiars, amb l'ajuda d'una persona mediatora.

La regulació de la mediació en l'àmbit estatal es produeix amb la promulgació de la **Llei 5/2012**, de 6 de juliol, de mediació en assumptes civils i mercantils, que entra en vigor el 27 de juliol del mateix any.

El 2013, segons dades publicades pel Consell General del Poder Judicial (CGPJ, 2013), en el 47% de les mediacions familiars intrajudicials realitzades a l'Estat espanyol, es van arribar a establir acords parcials o totals. Segons aquest organisme, aquesta és una dada excel·lent per a la nostra societat, perquè es tracta d'acords assolits dins de les famílies, que suposen necessàriament que hi ha hagut diàleg, fet que significa, al seu torn, una menor conflictivitat posterior.

### **1.3. Principis fonamentals sobre els quals es basa la mediació**

Més enllà dels diversos enfocaments o «escoles» de mediació que s'han anat configurant al llarg del temps, hi ha principis comuns que comparteixen els mediadors de les diferents escoles i que regeixen els processos de mediació.

Aquests principis són:

1) **Voluntarietat.** La participació en mediació és voluntària i aquest principi regeix per als participants i per a la mediadora<sup>2</sup> al llarg de tot el procés de mediació. La voluntarietat implica que totes les persones que participen en la mediació, inclosa la persona mediadora, poden desistir de la mediació en qualsevol moment en què es consideri oportú no seguir endavant amb el procés.

<sup>(2)</sup>D'ara endavant: la persona mediadora serà al·ludida com «la mediadora».

2) **Imparcialitat.** El mediador o la mediadora no ha de prendre partit ni mostrar favoritisme, ni de paraula ni amb el seu comportament, cap a cap de les persones participants<sup>3</sup>. Una manera de vetllar per l'equilibri entre les persones participants és establir i atorgar torns de paraula de manera equitativa i vigilar que els temps d'exposició de cadascuna d'elles siguin equilibrats.

<sup>(3)</sup>D'ara endavant: les persones participants seran al·ludides com «les participants».

3) **Neutralitat.** El principi de neutralitat implica que la mediadora no ha de tenir cap interès personal en la solució del conflicte o en el contingut dels acords i que no exercirà cap tipus d'influència per modificar els acords als quals arribin els participants.

#### **Crítiques a la neutralitat**

S'ha criticat molt la suposada neutralitat de les persones mediadores. Les principals crítiques que s'han fet en relació amb la suposada neutralitat de la persona mediadora és que no són neutrals perquè: a) tenen objectius propis (promoure l'acord entre els participants), b) exerceixen la seva influència sobre els participants per facilitar que arribin a acords (Wall i Dunne, 2012), c) condueixen i reconduïxen la comunicació per facilitar el diàleg, i d) neutralitzen les expressions d'agressivitat per reduir la intensitat de les emocions dels participants (Cobb, 1997).

Convé tenir en compte que el principi de neutralitat que regeix per a la mediadora no al·ludeix a una neutralitat absoluta, sinó més aviat referida a la condició de no tenir interessos personals en relació amb el contingut dels acords als quals arribin els participants.

4) **Confidencialitat.** Es refereix al fet que el contingut i la documentació que s'exhibeixen dins de l'entorn de mediació són confidencials. El que s'escolta i es diu en mediació no ha de transcendir més enllà d'aquest context. Això permet a les participants disposar d'un espai segur, on dialogar lliurement, sense sentir-se pressionats per les conseqüències que pugui tenir el fet d'expressar sentiments i necessitats pròpies.

## 2. Aspectes metodològics de la mediació

La mediació ofereix un espai de trobada i diàleg i les tècniques que s'utilitzen tenen per objecte facilitar a les persones conversar i decidir un assumpte, valorar conjuntament una situació i escollir la solució que considerin més convenient.

Quant a la figura mediadora, la seva actuació té per objecte facilitar la comunicació entre les parts de manera que puguin assolir els objectius que es plantegin. Així mateix, també té les funcions d'ajudar a les participants a desenvolupar criteris objectius per a la presa de decisions, mantenir l'equilibri en la comunicació entre elles, subratllar les diferències i també legitimar el seu dret a mantenir-les, a intentar superar-les o a decidir abandonar la mediació.

### 2.1. La mediació com a professió

En els últims anys, s'aprecia l'interès creixent per part dels professionals a formar-se en mediació i a aplicar els seus principis per a la resolució pacífica dels conflictes. Per exercir com a professional de la mediació es requereix formació bàsica en mediació, acumular experiència i mantenir-se en reciclatge constant (CGPJ, 2016).

L'article 11 de la Llei 5/2012, de 6 de juliol, de mediació en assumptes civils i mercantils, estableix que:

«El mediador haurà d'estar en possessió de títol oficial universitari o de formació professional superior i comptar amb formació específica per exercir la mediació, que s'adquirirà mitjançant la realització d'un o diversos cursos específics impartits per institucions degudament acreditades, que tindran validesa per a l'exercici de l'activitat mediadora en qualsevol part del territori nacional.»

Actualment, la pràctica de la mediació ha evolucionat cap a la professionalització. Diferents col·legis professionals, ajuntaments, institucions públiques i privades (escoles, universitats, hospitals) i també els jutjats ofereixen serveis de mediació.

De la mateixa manera, s'observa que ha incrementat el nombre d'empreses privades que ofereixen serveis de mediació, la qual cosa apunta al fet que alguns professionals estan apostant per convertir l'ofici de mediador en la seva activitat professional principal o de dedicació completa. No obstant això, un estudi recent realitzat a Espanya (FAPROMED, 2018), mostra que, actualment, per a l'àmplia majoria dels mediadors registrats, la mediació és una activitat complementària a una altra de principal.

Segons una enquesta realitzada pel Centre de Mediació en Dret Privat de Catalunya (CMDPC), publicada en el *Llibre blanc de mediació* (Casanovas, Magre i Lauroba, 2011), l'any 2008 a Catalunya es van dur a terme 1.500 mediacions, de les quals una mica més de la meitat van ser realitzades per advocats (56,1%) i, la resta, per psicòlegs (24,2%), treballadors socials (10,1%), educadors (7%) o pedagogs (2,6%).

La major part de les mediadores i mediadors registrats pel CMDPC té com a professió l'advocacia, la psicologia o el treball social (Casanovas, Magre i Lauroba, 2011) i, de les 252 persones enquestades, només un grup molt reduït (8,9%) considera la mediació com la seva activitat professional principal.

### **2.1.1. Possibles interferències de la professió d'origen en l'exercici de la mediació**

La mediació es caracteritza per haver-se configurat amb les aportacions de diferents ciències de les persones que l'exerceixen (psicòlegs, advocats, sociòlegs, treballadors socials, etc.) i, en aquest sentit, ha estat adaptada als diferents entorns en els quals s'aplica.

Si bé els coneixements i l'experiència adquirida en la professió d'origen de les mediadores aporten valor afegit a l'exercici de la mediació, els i les professionals que exerceixen la mediació han de prendre consciència que el seu paper com a professional de la mediació és diferent al de la seva professió d'origen.

Exercir com a mediadora requereix una adaptació a aquest nou rol professional per evitar contaminar el procés amb les actituds i conductes pròpies de la professió d'origen.

Per exemple, una advocada que actua com a mediadora, no haurà d'aconsellar els participants ni dirigir la resolució cap al que, des dels seus coneixements i experiència com a lletrada, recomanaria, sinó que haurà de limitar-se a facilitar el procés de presa de decisions de les persones que s'acullen a la mediació. Així mateix, un psicòleg disposarà de coneixements i experiència que li permeten tenir una visió profunda del comportament i les emocions humanes, però no haurà d'analitzar les conductes, les emocions i els patrons d'interacció en profunditat ni interpretar els impulsos inconscients o irracionals (per exemple por, gelosia, traumes no resolts, agressivitat), ni tampoc influir o modificar les decisions dels participants, inclosa la d'abandonar la mediació. Haurà de limitar-se a facilitar la comunicació i a acceptar les conductes i decisions dels participants.

## 2.2. Eines per a la conducció de les sessions de mediació

### 2.2.1. Com enfocar el conflicte

Una primera qüestió que haurà de decidir la mediadora és com graduar el focus amb què s'haurà de mirar i analitzar el conflicte. Es tracta de calibrar-ho com si fos una lent i decidir si prefereix ampliar o reduir l'enfocament.

**Ampliar el focus** significa incorporar a l'anàlisi del conflicte variables addicionals o aprofundir en els elements que componen el conflicte, aquells que no apareixien en les exposicions inicials. Incorporar més elements d'anàlisi resulta útil per entendre els determinants del conflicte i serveix per desbloquejar situacions encallades. En l'argot de mediació, se sol parlar d'«engrandir el pastís». Per exemple, incloure en l'anàlisi del conflicte les persones o situacions que es veuen afectades pel conflicte (fills, companys de treball, avis, veïns, etc.) o els aspectes psicosocials o contextuals que hi incideixen (desocupació, problemes de salut, dificultats econòmiques, etc.).

Per contra, **reduir el focus** consisteix a procurar que la conversa se centri en el conflicte que ha conduït els participants a la mediació, evitant obrir nous assumptes. També resulta útil per ordenar les idees, dotar la comunicació d'estructura i assegurar que s'entenguin els missatges rellevants.

Les mediadores amb més experiència van més enllà d'aquesta dicotomia (ampliar o reduir) i solen combinar tots dos enfocaments, segons el tipus de conflicte, el context, les expectatives dels participants respecte a la mediació o el moment en què es troba el procés de mediació.

### 2.2.2. Les regles de joc en la mediació

Per facilitar el desenvolupament de les sessions, és convenient que la mediadora enuncii al començament de la mediació algunes «regles de joc» o normes que han de facilitar el desenvolupament de les sessions i que sol·liciti als participants que les acceptin i que es comprometin a respectar-les.

Es tracta de les regles següents:

- **No interrompre i escoltar-se mútuament.** Bàsicament, la mediadora haurà d'establir torns de paraula i atorgar-los de manera equitativa. Respectar els torns implica escoltar i aprofitar el moment en el qual l'altra persona exposa per entendre el seu missatge, el seu punt de vista, les seves necessitats. Es tracta de permetre que la persona que parla acabi la seva exposició i, de cap manera, interrompre-la ni emetre crítiques o comentaris fins que acabi.

- **No insultar, etiquetar ni utilitzar malnoms despectius.** El respecte mutu ha de ser la norma i s'ha de reflectir en l'àmbit verbal (han de quedar vetats els insults i les expressions degradants, així com l'ús del sarcasme i la ironia) i no verbal (no s'admetran gestos ni actituds dirigides a ridiculitzar o invalidar l'exposició de l'altra persona).
- **No utilitzar informació del passat.** Com a norma general, convé centrar-se en el present i en el futur en comptes de portar exemples d'allò esdevingut en el passat. Es demana evitar, per tant, evocar exemples de situacions o coses que es van dir o van viure en el passat per incomodar o ridiculitzar l'altra persona participant o per justificar la pròpia posició amb experiències o situacions del passat.

### 2.2.3. Tècniques de comunicació

Com a norma general, la mediadora ha de saber escoltar i demostrar que té interès en el que expressen verbalment els participants (el contingut del seu missatge), però també en els missatges no verbals i en la interacció entre totes les persones que participen.

1) **Preguntar.** Per explorar el conflicte i aclarir els valors i interessos dels participants se solen utilitzar les preguntes. Bàsicament, se'n distingeixen dos tipus. Les **preguntes tancades** són les que es responen amb un sí o un no, però també amb «sempre, de vegades, mai» o similars. Limiten l'exposició i serveixen per excloure algun aspecte o tema, si la resposta és «no» o «mai».

Les **preguntes obertes**, per contra, serveixen per convidar a exposar o iniciar un relat més o menys detallat. Atorguen més llibertat de resposta i permeten l'expressió del que cadascú considera realment rellevant.

2) **Pluja d'idees (*brainstorming*).** S'utilitza aquesta tècnica per generar idees (alternatives o possibles solucions al conflicte). Es convida els participants a emetre idees i es pren nota de totes, sense criticar-les ni analitzar-ne la viabilitat. Amb això s'afavoreix la creativitat, que d'una altra manera podria ser limitada per la crítica. En una etapa posterior s'analitzen aquestes idees.

3) **Escolta activa.** Consisteix a resumir breument les idees centrals que algú ha expressat i a demanar a aquesta persona que confirmi si el que s'ha entès és correcte. S'utilitza no només per comprovar que allò que s'ha entès és el que la persona volia expressar, sinó també per mostrar que s'ha parat atenció al que deia cada participant. No només la practica la mediadora, sinó que és útil sol·licitar a l'altre participant que la utilitzi, i que mostri que atén i entén el que es diu.



**4) Resumir.** Es fa una selecció de les paraules expressades amb la finalitat de destacar els temes importants del missatge. Serveix per centrar la conversa i agilitar el diàleg i també per jerarquitzar els diferents aspectes que conté el missatge. És important que el resum sigui inclusiu, és a dir, que els participants vegin el seu punt de vista o argument inclòs en el resum que fa la mediadora.

**5) Neutralitzar.** Consisteix a resumir sense emprar els judicis o expressions negatives que s'hagin pogut utilitzar en el discurs. Pot incloure algun tipus de reetiquetament per suavitzar les expressions dures, agressives o que puguin incomodar a qui les escolta.

**6) Etiquetar positivament.** Consisteix a transformar l'etiqueta **negativa** (que acusa, encasella, culpa, etc.) en una oportunitat per tractar el problema que s'al·ludeix i parlar sobre les possibles diferències.

#### **Exemple**

La Maria diu que en Joan «és una persona molt introvertida, que mai vol parlar de les coses que passen a casa». La mediadora pot dir: «Entenc que teniu diferents necessitats. Sembla que tu, Maria, necessites parlar més que en Joan. Com es poden conciliar ambdues necessitats?». És a dir: es transforma una etiqueta negativa unilateral en una qüestió mútua que pot ser conversable.

**7) Normalitzar.** Consisteix a expressar que el que s'ha dit o fet en un moment determinat o sota certes circumstàncies és «normal», en comptes de «malaltís, dolent, anormal, ridícul, etc.».

#### **Exemple**

La mediadora diu: «Entenc que el que vas dir en aquell moment eren intents desesperats per aconseguir cridar l'atenció, que t'escoltessin i entenguessin com de malament ho estaves passant. És normal en aquestes circumstàncies, però ¿com ho faries ara?».

Aquesta tècnica se sol utilitzar per equilibrar situacions en les quals s'observa cert **desequilibri de poder** entre els participants (mostrar-se massa submís per sentiments de culpa, amb por per les possibles conseqüències d'expressar o fer alguna cosa, etc.).

**8) Parafrasejar.** Es tracta de resumir extraient del missatge les expressions negatives, agressives, despectives o que no aporten sinó «soroll» i caos al missatge. Es busca rescatar i destacar el missatge central, eliminant el que dificulta avançar en la conversa. Es resumeix el missatge eliminant les «etiquetes» negatives o l'excés d'informació amb la finalitat de rescatar el nucli del missatge i que arribi de manera neutra.

#### **Exemple**

Si una participant diu: «El pesat del meu sogre considera...». La mediadora eliminarà l'expressió «pesat» i dirà: «O sigui que el seu sogre considera que...».

**9) Reenquadrar.** Consisteix a situar la conversa en un context diferent per poder avançar en el procés de mediació. Aquesta tècnica s'aplica en situacions en què entren en conflicte les normes i els principis bàsics de la mediació. Per exemple, i entre d'altres, si les parts persisteixen a mantenir-se dins del model «guanyar-perdre» (es competeix en comptes de cooperar), si es requereix que la persona medidora opini si és «normal» el que l'altre diu (fet que va en contra del principi de neutralitat), o si es requereix que la persona medidora decideixi quina és la solució més adequada (fet que va en contra del principi de neutralitat).

#### **Exemple**

La persona medidora podria dir: «La meva opinió no és rellevant en aquest context. Com creieu que ho podríeu resoldre vosaltres?». D'aquesta manera es trasllada la pregunta a un altre context en el qual les parts són les protagonistes en la resolució dels seus assumptes.

Cal assenyalar que, amb l'aplicació d'aquestes tècniques, la medidora pot modelar les intervencions i dirigir el curs de les converses, «llimar» certes expressions, normalitzar conductes o situacions i fins i tot ignorar (de manera conscient o inconscient) certs desequilibris de poder. Això mostra que ens trobem davant d'una eina potent perquè contribueix al fet que els participants aconseguixin acords però que, sens dubte, s'allunya del model d'objectivitat i neutralitat que freqüentment es pregona per promoure la mediació.

#### **2.2.4. Gestionar les emocions**

Les emocions són senyals importants per a la comunicació i poden ser expressades de manera verbal o no verbal. Això és especialment important en mediació i, en general, per gestionar els conflictes. L'expressió de les emocions provoca en els altres altres emocions. L'exposició del conflicte i les reaccions emocionals dels participants també afecten les pròpies emocions de la medidora i convé estar atent i ser conscient de quines emocions estan actives a cada moment.

Convé regular-les perquè no interfereixin negativament les sessions de mediació ni arribin a dominar o contaminar l'entorn de manera irreversible. Per això és important que la medidora sàpiga regular-les.

Convé tenir en compte que les emocions són senyals que aporten informació sobre el grau d'afectació dels participants en abordar el conflicte, per detectar interessos i necessitats o determinats aspectes que verbalment no es manifesten. Rescatar la informació que proveeixen les emocions pot servir per parlar d'aquestes necessitats.

En contrapartida, l'expressió de les emocions pot intimidar l'altra persona, fer que se senti culpable o agredida o produir una escalada del conflicte. Participar en un procés de mediació pot provocar emocions d'alta intensitat i aquestes, al seu torn, interferir negativament en la comunicació. Els esclats d'ira poden arribar a provocar l'abandonament de la mediació d'una o de totes dues parts.

Dependrà de la persona medidora decidir si vol utilitzar-les per gestionar millor la comunicació i quant espai atorgar a la lliure expressió a les emocions. El paper que la medidora dona a les emocions està lligat al seu propi estil o orientació teòrica.

### Exemple

Si l'objectiu de la medidora és ajudar els participants a obtenir resultats (acords) en el menor temps possible (Fisher, Ury i Patton, 2005), l'expressió de les emocions representa un risc, atès que costa temps. Per als mediadors que es basen en els alineaments de l'escola de Harvard, un principi bàsic és separar les emocions (o les persones) del problema, centrar-se en el problema i utilitzar la intel·ligència racional per resoldre'l.

En canvi, altres medidores amb estils centrats en el procés i les relacions consideren que és útil per a la mediació propiciar la identificació de les emocions, nomenar-les i gestionar-les, i utilitzar els principis de la intel·ligència emocional (Goleman, 1996) per resoldre els conflictes.

En general, podem dir que, especialment en mediacions d'alt contingut emocional com són les mediacions familiars, és recomanable identificar i nomenar les emocions en joc. Reconèixer les emocions permet construir un entorn d'empatia que facilita l'escolta mútua (Kelly i Kaminski-ené, 2016).

Nomenarem a continuació algunes tècniques útils per gestionar les emocions que s'utilitzen en el context de mediació i que convé conèixer.

- **Etiquetar les emocions.** Consisteix a posar nom als sentiments que els participants esmenten. Mentre això succeeix, és important no perdre de vista la reacció i el llenguatge corporal de l'altra persona.
- **Prendre's un descans.** Consisteix a proposar una pausa per, per exemple, prendre un cafè. Es pot fer tant des de la fermesa, davant la necessitat de canviar el registre de la conversa i rebaixar l'agressivitat o per plorar tot sol i recompondre's, com des de l'humor.
- **Caucus.** És una reunió breu que la medidora manté per separat, en privat i amb caràcter confidencial, amb cadascuna de les persones que participen en la mediació. Serveix per recordar, a cadascun dels participants en privat, les normes de comportament que regeixen la mediació (no agressió, diàleg cooperatiu, etc.) o per donar suport a qui es trobi més afeblit (apoderar-lo). També pot servir per guanyar informació preguntant sobre algun aspecte que s'estima que no es vol revelar en la sessió conjunta. Algunes

mediacions es desenvolupen íntegrament mitjançant sessions individuals o **caucus**.

La informació que es transmet al mediador en el **caucus** és confidencial i no es transmet a l'altra part tret que s'atorgui permís explícit per parlar d'això conjuntament en la taula de mediació.

### 2.2.5. La interacció

En mediació resulta especialment rellevant conèixer de quina manera es relacionen les persones que participen per entendre en quin context es desenvolupa el conflicte i per intervenir adequadament. Per a alguns autors (Bush i Folger, 1996), intervenir és justament una manera de transformar qualitativament la interacció humana.

És important parar esment als senyals que es desprenen de la interacció, perquè poden indicar la intenció de les persones que arriben a la mediació, més enllà del que verbalment expressin.

Els processos d'interacció en mediació no són solament bidireccionals, sinó multidireccionals i, en aquest sentit, l'actitud dels participants afecta el comportament de la persona mediadora.

Alguns estudis empírics han mostrat que les actituds i el comportament de les parts repercuteixen en la decisió del mediador sobre quina metodologia cal aplicar (Kressel i Gadlin, 2009). Maoz i Terris (2006), per la seva banda, van observar que, quan els mediadors perceben que els participants els atorguen credibilitat, utilitzen estratègies de baix nivell d'intervenció i, en canvi, quan semblen tenir altes expectatives d'obtenir de la mediació resultats concrets, solen emprar tècniques de pressió (Wall i Dunne, 2012).

Els moments clau per observar la interacció són el començament de la sessió, amb la salutació inicial (eviten mirar-se, se saluden entre ells, es mostren extremadament amables amb la persona mediadora, etc.) i la finalització de la sessió (espera que l'altre marxi, intenta quedar-se tot sol amb el mediador, marxa ràpidament gairebé sense acomiadar-se, etc.).

Malgrat la rellevància de la interacció en mediació, una revisió d'estudis científics sobre mediació publicats els últims anys, duta a terme per Wall i Dunne (2012), mostra que mentre que abunden els articles en els quals s'ofereixen recomanacions als mediadors per aconseguir resultats millors (per exemple, que convé aconseguir la confiança de les parts, ser neutral o justament no ser-

ho, considerar les diferències culturals, definir bé el problema, desconfiar dels advocats, o controlar les emocions) són molt escassos els treballs centrats en la interacció entre la persona mediatadora i les parts que s'acullen a la mediació.

### 3. La mediació familiar regulada a Catalunya i a l'Estat espanyol

#### 3.1. L'impacte del divorci en els fills i les filles

Segons dades publicades pel CGPJ el 2016, a Espanya es van produir 96.824 divorcis. D'aquests, gairebé el 50% eren famílies amb fills menors d'edat.

En les últimes dècades s'han publicat nombrosos estudis que aporten informació sobre les possibles conseqüències negatives del divorci en els fills i les filles.

Actualment, la idea més generalitzada en la literatura especialitzada és que no és el divorci, sinó el **comportament dels adults** el que resulta perjudicial per a la salut i el benestar dels fills i les filles i per a la família en el seu conjunt.

En aquesta línia, Fariña i Arce (2006) assenyalen tres factors relacionats amb el divorci, que hi tenen repercussió: el **conflicte interparental**, la inestabilitat i inseguretat, i la disminució del nivell econòmic.

D'altra banda, Amato (2000) apunta que els factors que poden provocar desequilibris en el benestar dels fills i les filles són la pèrdua de contacte amb un dels progenitors, la disminució del poder adquisitiu, l'augment del nivell d'estrès, l'empitjorament de l'estat psicològic dels progenitors (desajustaments emocionals, depressió, pèrdua de l'autoestima), la falta d'habilitats parentals i la seva capacitat disminuïda de donar suport i protecció.

A més, cal tenir en compte que les famílies disposen de capacitats i recursos per fer front als canvis evolutius o als esdeveniments estressants que afronten al llarg de la vida.

La tendència actual en recerca empírica és intentar identificar els **factores de protecció o resiliència** que permeten a les famílies fer front als factors estressants relacionats amb el divorci (per exemple, exposició a baralles o violència entre els progenitors, canviar d'habitatge o col·legi, perdre el contacte amb un dels progenitors o la relació amb noves parelles) i superar els inconvenients.

En general, s'ha observat que les bones relacions entre els membres de la família actuen com a factors de protecció davant l'impacte dels **esdeveniments vitals estressants** que viu la família (Oliva, Jiménez, Parra i Sánchez-Queija, 2008).

Segons Emery, Sbarra i Grover (2005), els factors protectors que contribueixen al fet que els conflictes familiars no afectin negativament la salut emocional dels fills i les filles són: a) comptar amb la supervisió de tots dos o, almenys, d'un dels progenitors; b) no ser involucrats en les disputes dels adults; c) l'estabilitat econòmica familiar, i d) mantenir una bona relació amb el progenitor amb qui no es conviu diàriament. Aquests autors recomanen:

- Preservar els fills i les filles dels conflictes interparentals.
- Gestionar les expressions emocionals i físiques del conflicte.
- Oferir claredat i coherència (en comptes de fissures i divisió) davant els fills i les filles.
- No posar els fills i les filles enmig del conflicte ni usar-los com a armes de guerra.
- Treballar cooperativament per resoldre els conflictes.

### 3.2. Divorci i conflictes familiars

Els canvis inherents a la separació, el divorci i el procés de reorganització familiar produeixen emocions i estrès en els membres de la família. Però si, a més, els membres de la parella decideixen enfrontar-se en un litigi judicial, la seva conducta i les seves actituds es veuran afectades per les dinàmiques pròpies del procediment i per la mútua confrontació, la qual cosa gairebé irremediablement es reflectirà en el clima familiar.

L'evolució negativa dels conflictes no resolts o l'exposició perllongada al conflicte entre els pares, durant l'etapa del divorci o el temps previ a aquest, pot produir problemes adaptatius en els fills i les filles (conductes regressives, pors, inseguretat, depressió, etc.) i afectar negativament les relacions entre els membres de la família, la qual cosa pot provocar la instauració de mecanismes d'interrelació propis de la **disfuncionalidad familiar**.

Un dels principals riscos derivats del **conflicte interparental** és que els progenitors considerin els seus fills i filles objectes de la seva propietat i que lluitin entre ells per guanyar-se el seu favor (comprant-los coses, sent extremadament permissius o manipulant els seus sentiments requerint lleialtat o fent que se sentin culpables) i intentin allunyar-los de l'altre progenitor. Aquest tipus de comportaments poden portar a la ruptura de la família. En aquest sentit, resulta de vital importància gestionar adequadament els conflictes derivats del divorci i la separació.

### 3.2.1. Tipus de conflictes derivats del divorci

Els conflictes relacionats amb el divorci comprenen aspectes subjectius (emocions, característiques de personalitat, valors i interessos personals) relacionats amb la finalitat de la relació de parella i la continuïtat de la parentalitat (quan hi ha fills pel mig) i, a més, aspectes econòmics i jurídics (divisió del patrimoni, habitatge, hipoteques, deutes). Una qüestió de pes és que, més enllà dels interessos personals (el que es pretén obtenir o «guanyar»), les emocions juguen un paper important. El tipus i la intensitat de les emocions en joc incideixen fortament en la manifestació dels conflictes derivats del divorci i la separació.

Solen donar-se diferents combinacions de components (interessos, emocions, personalitat, qüestions econòmiques, de salut, etc.) i això dificulta la tasca de caracteritzar i analitzar els conflictes en termes generals.

Cal tenir en compte que els tipus purs no existeixen i que, en la realitat, el més freqüent és observar elements propis de diferents tipus de conflicte entremescats. Sent conscients d'aquesta dificultat i de la pèrdua de riquesa i especificitat que comporten les classificacions, distingirem en termes generals els cinc tipus de conflictes familiars més freqüents, associats a la ruptura de parella.

**a) Conflictes estructurals o instrumentals.** Comprenen els desacords més comuns en els processos de separació i divorci i es refereixen a qüestions relatives a la custòdia (única o compartida), el repartiment dels dies de convivència amb els fills, els períodes de vacances, els criteris educatius, l'elecció del col·legi, l'esport o les classes extraescolars i les quantitats econòmiques que ha d'aportar cadascun dels progenitors. L'objectiu de la mediació sol ser obtenir acords parcials o totals sobre aquests assumptes.

**b) Conflictes relacionals.** S'observen en parelles que arriben a la mediació exhibint danys importants en la manera com es comuniquen i s'interrelacionen. Comprenen aquells conflictes que s'originen principalment per emocions d'alta intensitat, percepcions subjectives sobre el comportament de l'altre membre de la parella, o per mantenir una visió i opinió rígida de l'altre, construïda al llarg del temps que ha durat la relació. S'observen patrons d'interacció basats en la mala comunicació i en l'intercanvi mutu i repetitiu de conductes negatives.

Aquest tipus de conflictes pot escalar fins al punt d'utilitzar els fills i les filles com a armes de guerra en la contesa entre els progenitors.



c) **Conflictes de lleialtats.** Es produeixen quan els fills o filles prenen partit per un dels progenitors en detriment de l'altre i solen involucrar membres d'ambdues famílies extenses. En una ruptura de parella molt antagònica, pot succeir que els fills i les filles siguin pressionats per un dels progenitors o per les famílies perquè es neguin a relacionar-se amb l'altre progenitor, normalment amb qui no conviuen. Els progenitors es culpen mútuament de la conducta del fill o filla. Aquesta situació pot desembocar en el que es coneix com a **síndrome d'alienació parental (SAP)**. Recuperar la relació amb el progenitor rebutjat implica modificar les pautes relacionals, per a això podria ser necessari realitzar un treball psicoterapèutic amb el fill involucrat. Aquesta decisió podria ser acordada per tots dos progenitors en la mediació (Briz, 2018).

d) **Conflictes d'invalidació.** Són aquells en els quals un progenitor acusa l'altre d'alguna conducta que implica perjudicis o riscos greus per al benestar dels fills o filles, com poden ser conductes violentes, abusos sexuals, toxicomanies, maltractaments, etc. En aquests casos, i tenint en compte la gravetat de les acusacions, resulta útil aclarir prèviament la veracitat de les acusacions, per exemple, mitjançant un estudi pericial previ a l'inici d'un procés de mediació.

e) **Conflictes per absència.** Es refereixen a situacions en les quals un progenitor ha estat absent de la vida dels fills per un període perllongat i proposa reprendre la relació amb ells. Freqüentment, sol haver-hi una figura substitutòria (els avis o una nova parella del progenitor amb qui conviuen). Els motius pels quals un pare o mare s'absenta de la vida dels fills són diversos, per exemple, per intentar formar una nova família amb una altra parella, pressions familiars, demandes econòmiques molt elevades del progenitor que conviu amb els fills, malaltia psiquiàtrica, permanència a la presó o altres qüestions. En aquests casos, el procés de normalització de les relacions pot durar anys i es recomana un model de mediació progressiva amb acords revisables en períodes de temps acordats (Bolaños, 2003).

### 3.3. La mediació familiar a Espanya

Segons s'expressa en el *Llibre blanc de la mediació* (Casanovas, Magre i Lauroba, 2011), la mediació i altres fórmules basades en la gestió pacífica de conflictes poden oferir una via conciliadora i col·laborativa que satisfaci les necessitats reals de les persones i de les famílies en situació de crisi, millorant la convivència i contribuint a la baixa conflictivitat entre els membres de la família i la desjudicialització de les relacions familiars.

A Espanya, la mediació familiar s'utilitza principalment per a la regulació de la separació i el divorci i per plasmar els acords necessaris per a l'exercici de la parentalitat a partir de la dissolució de la parella.

#### Lectures recomanades

L'ús del concepte «síndrome» resulta controvertit. Alguns autors prefereixen parlar de simplement d'«alienació parental» (AP). Si voleu aprofundir en aquest tema, us recomanem llegir els següents articles:

M. J. Briz (2018). La mediación y el Síndrome de Alienación Parental. *Revista de Mediación*, 11 (2), 1-8.

R. A. Gardner (1991). Legal and psychotherapeutic approaches to the three types of parental alienation syndrome families. When psychiatry and the law join forces. *Court Review*, 28 (1), 14-21.

No obstant això, la mediació familiar pot utilitzar-se per a una àmplia varietat de situacions en les quals els membres de la família han de decidir sobre assumptes que els concerneixen. Per exemple, en casos d'adopció nacional i internacional o quan es tracta de conjugar els desitjos i les expectatives de les famílies biològiques i adoptives al moment en què els fills o filles desitgen contactar amb la seva família biològica, per regular les relacions entre avis i néts, prendre decisions relacionades amb la cura i l'atenció de persones ancianes o dependents, repartir herències o decidir qüestions derivades de situacions de violència domèstica. No ocorre així en situacions de **violència de gènere**, perquè a Espanya està expressament prohibit aplicar la mediació en aquests casos, per l'art. 44.5 de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

La Llei 25/2010 atén la necessitat que els progenitors defineixin prèviament com s'han de relacionar amb els seus fills i filles a partir del divorci. Aquesta informació ha de ser recollida en un document anomenat **Pla de parentalitat** que s'ha de presentar en els jutjats juntament amb la demanda de divorci. Els acords aconseguits en la mediació serveixen de base per a l'elaboració del pla de parentalitat de manera consensuada per tots dos progenitors.

El preàmbul de la Llei 25/2010 defineix el **pla de parentalitat** com «un instrument per concretar la manera com tots dos progenitors pensen exercir les responsabilitats parentals, en el qual es detallen els compromisos que assumeixen respecte a la guarda, la cura i l'educació dels fills. Sense imposar una modalitat concreta d'organització, encoratja els progenitors, tant si el procés és de mutu acord com si és contenciós, a organitzar per si mateixos i responsablement la cura dels fills en ocasió de la ruptura, de manera que han d'anticipar els criteris de resolució dels problemes més importants que els afectin».

En general, i tenint en compte el tipus de problemes que s'aborden i el vincle que hi ha entre les persones que participen, les sessions de mediació familiar es caracteritzen pel seu alt nivell emocional. Per això, saber gestionar les emocions eficaçment és una competència clau per arribar a ser un bon mediador familiar.

#### Lectura recomanada

Atesa la rellevància i l'interès d'aquest tema, es recomana consultar l'article de Guardiola Lago (2009) en el qual s'analitzen els motius que ha adduït el legislador per introduir aquesta prohibició i on s'ofereixen algunes propostes flexibles que acullen la complexitat i la diversitat dels casos de violència de gènere, que permeten conjugar millor els interessos del sistema de justícia penal i de la víctima.

M. J. Guardiola Lago (2009). La víctima de violencia de género en el sistema de justicia y la prohibición de la mediación penal. *Revista General de Derecho Penal*, 12, 1-41.

Asseure's a la taula de mediació, superar les dificultats de comunicació, les emocions pròpies i aconseguir acords, encara que només siguin parcials, contribueix al fet que se sentin eficaços com a pare i mare i permet que els fills i les filles percebin que, malgrat la separació, encara compten amb ells.

Per això, l'èxit de la mediació familiar no hauria de ser mesurat en termes quantitius (nombre de procediments judicials acabats, o quantitat d'acords redactats).

### 3.3.1. Pilars ideològics de la mediació familiar

Per entendre quin és l'esperit o la ideologia que suporta la mediació, enunciem en aquest apartat les principals idees en les quals es basa.

Essencialment, la mediació parteix de la idea que el divorci legalitza la divisió o ruptura de la parella, però no de la família. Així mateix, es parteix de la premissa que els progenitors són els responsables de les decisions que concerneixen als fills (salut, educació, relació amb amics, avis i altres familiars) i el seu benestar, i del supòsit que les famílies tenen capacitats i recursos propis per resoldre els seus conflictes.

Per això es considera que la mediació fomenta:

**a) La coparentalitat.** En mediació es promou que tots dos progenitors participin en la criaça i educació dels fills i les filles de manera que no perdin el contacte, la cura i l'afecte de tots dos a partir del divorci.

**b) El protagonisme de les parts.** Les persones que participen són les veritables expertes en el seu conflicte i en les necessitats dels membres de la seva família. Així mateix, són responsables de les decisions i dels acords als quals arribin.

c) **L'apoderament.** S'assumeix que les persones són les «propietàries» del conflicte i que la funció del mediador es limita a facilitar el diàleg constructiu i la presa de decisions.

d) **L'interès superior dels menors d'edat.** El mediador ha de guiar el procés de definició de les necessitats i presa de decisions, tenint cura especialment que es tingui en compte l'interès dels fills i les filles menors d'edat.

El principi de l'interès superior del menor es refereix al fet que els progenitors han de vetllar pels fills i les filles i que l'atenció de les seves necessitats ha de prevaler per sobre dels interessos particulars dels progenitors o figures cuidadores. La persona mediadora ha de procurar que es compleixi i que serveixi de fil conductor de les negociacions i que orienti les decisions.

e) **La seguretat i la confidencialitat.** La mediació ha de ser un entorn que faciliti la lliure expressió de les necessitats i opinions dels participants, sense que per això se sentin amenaçades que el que es digui en mediació transcendeixi més enllà d'aquest entorn o que la informació exposada s'utilitzi després en contra seva.

f) **La bona fe.** La mediació té sentit en la mesura en què els participants actuen de bona fe i amb sinceritat.

g) **L'autodeterminació.** Es refereix a la implicació directa de les parts implicades en el conflicte per dissenyar els acords que considerin convenients. Amb això s'evita el desgast de les batalles legals i es permet que emergeixin resolucions que beneficien els interessos d'ambdues parts i dels altres membres de la família.

### 3.3.2. La judicialització dels conflictes familiars

Quan les persones decideixen cedir al jutge la decisió sobre com resoldre la seva disputa i són representades davant el tribunal per sengles lletrats, s'inicia un procés de socialització o adaptació de la família a les normes i al llenguatge propi de l'àmbit judicial. Això comporta l'ús de l'argot judicial (per exemple, referir-se a «els menors» en comptes de «els nens»), l'adopció de conductes detectivesques (recopilar proves, aconseguir testimoniatges, intentar comprometre o qüestionar l'altre progenitor en la seva capacitat i idoneïtat com a pare o mare). Així, les relacions familiars es tenyeixen d'un clima de desconfiança i competitivitat. Aquest procés es coneix com a **judicialització del conflicte familiar**.

#### Nota

En el pla ideològic, cal destacar la influència del cèlebre criminòleg noruec Nils Christie (1977), precursor de la justícia restaurativa, que va criticar el sistema de justícia retributiva per «apropiar-se» dels conflictes de les persones i va defensar la idea de «retornar» els conflictes als seus veritables propietaris, és a dir, a les persones en conflicte, i deixar a les seves mans la resolució d'aquests conflictes.

N. Christie (1977). Conflicts as property. *The British Journal of Criminology*, 17 (1), 1-15. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a046783>

### 3.3.3. La mediació familiar intrajudicial

La mediació intrajudicial es planteja com un mecanisme de derivació complementari al procediment judicial de separació o divorci, que té per objecte desbloquejar la contesa i que les parts repreguin la gestió de «el seu assumpte», controlin el procés i dissenyin acords conforme al seu interès, valorant expectatives i riscos i evitant la frustració d'una decisió no desitjada (CGPJ, 2016).

La **mediació familiar intrajudicial** es pot iniciar en qualsevol fase del procés, per sol·licitud del jutge o de les parts. Encara que la proposta de mediació provingui del jutge, l'acceptació de la mediació és voluntària.

Si la mediació intrajudicial s'inicia, el procés judicial se suspèn durant el temps que aquesta duri.

En tot moment, les parts poden consultar amb els seus respectius advocats, però aquests no podran ser-hi presents, en les sessions de mediació, per garantir-ne la confidencialitat.

En cas de no iniciar-se la mediació, la persona mediatadora comunica al jutjat la impossibilitat de dur-la a terme, sense informar de quina de les parts es nega a participar ni els motius de la negativa, i el judici continua.

Abans de començar la primera sessió de mediació judicial, les parts hauran passat per una **sessió informativa** en la qual se'ls explica, entre altres coses, el caràcter voluntari de la participació en la mediació i que només s'iniciarà si ambdues parts donen el seu consentiment. En aquesta sessió poden assistir-hi els lletrats.

En la primera sessió de mediació se signa una acta (**l'acta inicial de mediació**) en la qual es detallen les característiques de la mediació: voluntarietat, confidencialitat, durada i quantitat de sessions previstes i temes que s'hi tractaran.

La persona mediatadora treballarà per ajudar a aconseguir identificar objectius comuns i elaborar acords que serveixin de base per a l'elaboració del **pla de parentalitat**. Però, si al llarg de les sessions de mediació la persona mediatadora constata que ambdues parts continuen considerant la mediació com una contesa en la qual un guanya i l'altre perd, és a dir, si es mantenen dins del marc conceptual de la competitivitat, en comptes de participar en un procés que s'utilitza com a mitjà per resoldre problemes comuns, és poc probable que la mediació arribi a bon terme. En aquestes situacions resulta convenient

finalitzar la mediació. La persona mediadora informará el jutjat que no s'ha pogut realitzar la mediació, sense aclarir els motius pels quals s'interromp la mediació.

Els acords (si n'hi ha) es plasmen (per escrit) en un document anomenat **acta final de mediació**. La persona mediadora emet un document en el qual comunica al jutjat corresponent que s'ha finalitzat la mediació i només indica si hi ha hagut acords o no n'hi ha hagut.

Quan s'inicia el procés de mediació, surten a la llum aquests hàbits adquirits per influència de l'entorn judicial en què estan les participants. Per això, en la primera sessió les persones solen presentar-se disposades a traslladar la contesa a la taula de mediació, i intenten defensar les seves posicions i guanyar-se el favor del mediador. És per això que en la **primera sessió de mediació familiar** o **sessió constitutiva** la mediadora explica les característiques de la mediació i aclareix els possibles dubtes sobre el funcionament i abast de la mediació.

A diferència de la proposta de resolució mitjançant el litigi contenciós, en el qual es planteja una lluita per guanyar, en el procés de mediació intrajudicial el que es pretén és **retornar el protagonisme** als participants (les parts) perquè puguin acordar la millor manera de satisfer les necessitats dels membres de la família, amb especial atenció a l'interès dels fills i les filles.

Per aquest motiu, en mediació intrajudicial no s'aborda el conflicte tal com està plantejat en el litigi judicial, sinó des de la perspectiva de les parts. El context és més informal (fora del rigor i el clima advers propi dels procediments judicials) i es promou l'ús del llenguatge «desjudicialitzat» per propiciar el diàleg sincer entre les parts.

Segons García Tomé (2010), els trets característics de les famílies que s'acullen a mediació dins del context judicial són la tensió, el distanciament i l'enfrontament obert. Sovint s'observa que arriben a la taula de mediació sense saludar-se, mostrant desconfiança i falta de voluntat per a la cooperació. Abandonar aquesta posició adversa requereix la reconducció de les emocions i la seva adaptació a un entorn de treball cooperatiu en el qual l'objectiu és el bé propi i el dels altres membres de la família, especialment dels fills i les filles, quan n'hi ha.

Per això, si decideixen participar en un procés de mediació judicial serà necessari desfer el camí recorregut en direcció a la **judicialització del conflicte familiar** i reprendre l'objectiu principal, que és atendre les necessitats reals de la família i, en particular, dels fills i les filles.

## 4. Avantatges i desavantatges de la mediació familiar

L'experiència dels experts en mediació i de les institucions compromeses amb la mediació suggereix que els beneficis que s'obtenen amb un procés de mediació són superiors als que s'aconsegueixen en els jutjats per mitjà del litigi contenciós. Però la popularitat de la mediació no solament es deu a la impressió dels seus entusiastes practicants i promotors, sinó que està avalada per estudis empírics que en demostren l'efectivitat per produir resultats beneficiosos. Aquests estudis també aporten informació sobre els aspectes negatius de la mediació segons l'opinió de persones que s'hi han acollit. En aquest apartat trobaràs informació provinent de treballs empírics que et permetrà analitzar els beneficis i els costos de la mediació.

### 4.1. Litigi judicial o mediació? Diferències i similituds contrastades

**a) Els objectius.** Tots dos sistemes persegueixen el mateix objectiu, que és la resolució del conflicte mitjançant l'establiment d'un o més acords. El que difereix és el procediment o procés que se segueix per aconseguir-ho.

**b) Els acords.** Les persones que s'acullen a mediació formulen els acords per si mateixes i assumeixen la responsabilitat d'aplicar el que han decidit elles mateixes, mentre que per la via judicial els acords no estan formulats per elles mateixes i les decisions les pren el jutge (Schoffer, 2005). En paraules de Carretero Morales (2016):

«La solució imposada que ofereix el mètode adversari de resolució de conflictes no posa fi al conflicte, sinó que precisament aconsegueix l'efecte contrari: genera noves situacions de tensió que, al seu torn, acaben als tribunals».

**c) Model de resolució de conflictes.** En mediació es busca resoldre el conflicte segons un model de resolució de conflictes basat en «guanyar-guanyar», mentre que en el procés judicial tradicional el conflicte es tracta segons el model de competitivitat entre les parts i es busca el model «guanyar-perdre», per la qual cosa es promou l'antagonisme i exacerba els conflictes entre els membres de la parella en procés de separació o divorci (Baitar, Buysse, Brondeel, de Mol i Rober, 2012).

**d) Les negociacions.** Mentre que en mediació el mediador assisteix les parts perquè elles mateixes negociïn entre si, en el sistema legal tradicional, els qui negocien el que consideren beneficiós per als seus clients són els advocats entre si.

e) **El paper dels professionals.** Mentre que en el litigi els advocats actuen com a intèrprets de la cultura dels tribunals (el que es considera just) i el que probablement obtinguin i, basant-se en això, aconsellen als clients, en mediació es requereix als membres de la parella que es divorcia que per si mateixos creïn les seves pròpies normes de joc i que decideixin el que considerin més convenient per a si mateixos i els seus fills i filles, si n'hi ha.

f) **El procés.** En mediació el procés és flexible i l'entorn privat, menys formal que el de la sala de judici i sense la presència de professionals amb toga. Això convida al diàleg obert i sincer entre els membres de la família.

La mediació és més ràpida i menys costosa que el procés judicial, no només perquè els honoraris de mediadors solen ser més baixos que els dels advocats, sinó perquè evita el desgast que provoquen les perllongades «batalles» legals.

#### **4.2. El preu de la mediació: pèrdues substantives i cost emocional**

Treballs empírics recents indiquen que la valoració de les persones que s'han acollit a mediació no sempre és positiva. Aquestes valoracions de caràcter negatiu serveixen com a indicadors de quins poden ser els costos de la mediació. A continuació, ens referirem a aquests aspectes negatius de la mediació segons els resultats recopilats en diferents treballs de recerca publicats en els últims anys i els presentem segons es tracti de pèrdues substantives o de cost emocional.

##### **1) Pèrdues substantives**

a) **Cost addicional.** Si bé els costos de la mediació són més baixos que els de els del litigi (els honoraris dels advocats solen ser més alts que els dels mediadors), ja sigui perquè un dels participants desisteix o perquè la mediació finalitza sense acords, perquè l'alt nivell emocional del conflicte impedeix que hi hagi un diàleg cooperatiu, la qual cosa succeeix en proporcions que varien en un percentatge estimat d'entre el 30% i el 35% dels casos, el cost de la mediació (emocional, temps invertit, honoraris del mediador) passa a ser un cost addicional al del procés judicial que s'inicia a continuació (Wall i Dunne, 2012), i del 20% segons ACDMA.

b) **Objectius inicials.** Algunes persones informen que en acollir-se a la mediació no van aconseguir obtenir el que inicialment volien (Emery, Matthews i Wyer, 1991).

c) **Les dones, les més desfavorides.** Les dones solen obtenir un percentatge menor dels ingressos familiars mitjançant la mediació que per la via judicial (Marcus, Marcus, Stilwell i Doherty, 1999).

##### **2) Cost emocional**



A nivell emocional, la mediació també té costos que convé tenir en compte:

**a) Cost emocional.** Tenint en compte que l'hostilitat i l'agressivitat no són «ben vistes» dins del context de mediació (cosa que no ocorre en el context del litigi contenciós), algunes persones, per evitar resultar hostils o agressives, poden sentir-se pressionades a acceptar coses amb les quals no se senten realment a gust (Marcus *et al.*, 1999).

A més, Shaw (2010) apunta que la participació en processos de mediació pot afavorir els estats depressius i exacerbar els sentiments de pèrdua, sobretot en els que encara no han acabat d'acceptar la separació, en la mesura que el procés de mediació se centra en la renegociació dels termes de la relació i l'abandó de les actituds hostils entre els membres de la parella.

**b) Menor acceptació de la finalització de la relació marital.** El fet de baixar el nivell d'hostilitat amb l'exparella, aconseguir resoldre qüestions familiars conjuntament i poder dialogar pot despertar malestar i sentiments de tristesa, depressió o lluita interna, ja que implica acceptar la finalització de la relació marital (Shaw, 2010).

**c) La figura del mediador.** La seva imatge (o la percepció social) suggereix que els mediadors tenen un estatus social més baix que un jutge. A això s'hi suma el fet que el **cost econòmic** també és més baix, i tot plegat fa que algunes persones considerin que acollir-se a la mediació és una opció d'estatus inferior respecte del procediment judicial (Wall i Dunne, 2012).

**d) L'entorn on es duen a terme les mediacions.** El context suggereix certa informalitat, sobretot si es compara amb l'impacte visual imponent que sol tenir una sala de judicis, les togues que vesteixen els jutges i lletrats. En contraposició, les mediacions es duen a terme en un entorn que suggereix proximitat, senzillesa i menys formalitat, en el qual no hi ha professionals amb toga. Això fa que, per a alguns, la mediació sembli ser una alternativa d'estatus menor per resoldre les seves disputes.

### **4.3. La valoració de l'efectivitat de la mediació**

L'estudi **metaanalític** de Shaw (2010) qüestiona la major eficàcia de la mediació en casos de divorci respecte de la resolució de tipus adversari. En l'estudi van participar-hi 71 parelles en procés de divorci, 569 casos de divorci i 320 participants (persones divorciades). Per obtenir una mesura de l'efecte de la mediació, es compara la diferència de satisfacció manifestada per les persones que van participar en un o un altre sistema en casos de divorci. La comparació i mesura estadística de l'efecte de tots dos sistemes es va realitzar considerant cinc variables o criteris: 1) la satisfacció dels participants amb el procés, 2) el resultat obtingut, 3) la satisfacció emocional, 4) l'impacte en la relació amb

la parella, i 5) la satisfacció general. L'anàlisi estadística de les dades mostra que, en general, la mediació és més efectiva en casos de divorcis que la via adversària.

Quant a la satisfacció pel que fa a cadascuna de les variables, es va observar un efecte ( $d = \text{efecte}$ ) superior de la mediació quant als resultats obtinguts ( $d = 0,34$ ), perquè permet produir acords confeccionats pels participants que s'adapten a les seves circumstàncies i necessitats reals. En canvi, les decisions elaborades pels jutges, que no disposen de temps ni d'un profund coneixement sobre les característiques de cada cas, solen ser estandarditzats.

Pel que fa als aspectes emocionals ( $d = 0,34$ ), es valora que la mediació és una oportunitat per comentar els dolors que provoca la separació i per escoltar-se mútuament, en un entorn menys hostil que el del litigi.

Pel que fa al procés, l'efecte de satisfacció va resultar moderadament superior en la mediació ( $d = 0,45$ ).

L'efecte de satisfacció més alt es va obtenir en la relació amb l'exparella ( $d = 0,67$ ), perquè la mediació permet decidir conjuntament sobre els seus assumptes i, en particular, tenint en compte les necessitats concretes de cada fill.

La satisfacció general quant al procés és moderadament superior en la mediació ( $d = 0,41$ ) i això es deu al fet que és més ràpida, més barata, promou el compliment dels pagaments de la manutenció dels fills i les filles, s'aprenen tècniques per resoldre problemes, s'aborda l'arrel dels problemes existents entre els membres de la parella i, sobretot, perquè ajuda a comprendre millor les necessitats dels fills i les filles.

L'estudi metaanalític de Shaw (2010) conclou que la satisfacció amb la mediació és moderadament superior a la que produeix el litigi judicial. L'autora destaca que, si bé la satisfacció en l'entorn de mediació és en general més gran, la superioritat es manifesta principalment en els aspectes relacionals (relacions entre els progenitors i d'ells amb els fills i les filles), però que mitjançant la via judicial s'obté (especialment les dones) una resolució millor i més ràpida dels aspectes objectius o materials.

Aquest resultat ens proporcionen dades útils i rellevants per poder valorar millor els beneficis i límits de la mediació, i perquè les persones puguin decidir de manera informada i responsable quin mètode consideren més adient per gestionar el seu conflicte.

## Activitats

1. Us proposem aprofundir i reflexionar la viabilitat o inconveniència d'emprar la mediació en conflictes amb violència.

### Intervenir en casos de violència?

L'aplicació de la mediació en casos de conflictes amb violència és un tema que ha despertat i encara desperta controvèrsies. A Espanya, com ja s'ha expressat en aquest material, existeix la prohibició d'intervenir en casos de violència de gènere. No obstant això, no hi ha consens entre els experts sobre la conveniència o no d'intervenir quan la violència és present en la relació entre les persones implicades en el conflicte.

Atesa la rellevància de la qüestió, i per facilitar la reflexió sobre aquest assumpte, proposem la lectura d'un article en el qual dues mediadores espanyoles, María Pilar Munuera Gómez i María Elena Blanco Larrieux (2011), introdueixen el problema i ofereixen algunes idees que poden resultar útils per comprendre millor alguns dels elements en els quals es basa la controvèrsia davant el dilema d'intervenir o no en casos de violència, inclosa la violència de gènere.

Es tracta del següent article que està disponible a la biblioteca UOC:

M. P. Munuera Gómez i M. E. Blanco Larrieux (2011). Una mirada hacia mediar o no mediar en casos de violencia: Sara Cobb. *Revista de Mediación*, 4 (7), 32-37. <<https://revistademediacion.com/en/articulos/sara-cobb-a-look-upon-mediating-or-not-mediating-in-cases-of-violence/>>.

## Exercicis d'autoavaluació

1. L'origen dels mètodes alternatius de resolució de conflictes i mediació es remunta a l'any que es va celebrar la Conferència Pound als Estats Units:

- a) 2010.
- b) 1976.
- c) 1981.
- d) 1996.

2. Una eina útil en mediació que serveix per reconduir les emocions és...

- a) la pluja d'idees.
- b) l'escolta activa.
- c) prendre's un descans.
- d) reenquadrar.

3. Quant a la sessió informativa, prèvia a l'inici de la mediació...

- a) l'assistència a la sessió informativa és obligatòria i té caràcter confidencial, per això no poden assistir-hi els lletrats.
- b) serveix per explicar el caràcter voluntari de la participació en mediació.
- c) serveix per explorar el conflicte i observar l'actitud de les parts respecte a la persona mediatadora.
- d) serveix per recordar als progenitors els seus deures i promoure la coparentalitat.

4. La mediació judicial intrafamiliar...

- a) requereix que sigui el jutge qui indiqui la derivació i que les parts assisteixin a la sessió informativa.
- b) no pot implementar-se en casos de violència domèstica.
- c) impedeix reprendre el procediment judicial si les parts no arriben a acords.
- d) pot implementar-se en qualsevol moment del procés judicial si el jutge o les parts ho sol·liciten.

5. Segons els resultats de l'estudi metaanalític de Shaw (2010), la mediació produeix en els participants...

- a) menys satisfacció en litigis altament conflictius perquè el litigi judicial resulta més efectiu en aquests casos.
- b) més satisfacció que la que produeix el litigi judicial, especialment pel que fa als aspectes emocionals i relacionals (amb l'exparella).
- c) respostes contradictòries quant a la satisfacció amb els resultats obtinguts, especialment pel que fa als aspectes emocionals.
- d) respostes contradictòries quant a la satisfacció amb els resultats obtinguts, especialment pel que fa a la regulació dels assumptes dels fills i les filles.

## **Solucionari**

### **Exercicis d'autoavaluació**

1. b

2. c

3. b

4. d

5. b

## Glossari

**caucus** *m* És una reunió breu que el mediador o la mediadora manté per separat en privat amb cadascuna de les persones que participen en la mediació.

**conflicte interparental** *m* Conflicte entre els progenitors o figures cuidadores (incloses les seves noves parelles o altres figures cuidadores dels fills i les filles).

**coparentalitat** *f* Consisteix en el fet que tots dos progenitors o figures cuidadores exerceixin les funcions que com a pare, mare o cuidador li corresponen per atendre les necessitats (físiques, materials, educatives, afectives, de supervisió i acompanyament) que els fills i les filles necessiten per a un desenvolupament saludable.

**disfuncionalitat familiar** *f* Es refereix al funcionament de les famílies que s'adapten a un estil de vida i a unes relacions en les quals hi són presents assíduament la violència, els abusos, el maltractament o altres formes de victimització. Aquestes característiques tendeixen a normalitzar-se i, des del punt de vista dels membres de la família, no es perceben com a problemàtiques. Es diferencia de la crisi familiar que en general està provocada per una adversitat o situació puntual que viu la família.

**esdeveniments vitals estressants (EVE)** *m pl* Són successos que solen donar-se en el curs de vida en la majoria de les persones. Inclouen situacions com mudar-se, casar-se, perdre la feina, divorciar-se, entre d'altres.

**judicialització del conflicte familiar** *f* Es refereix al procés de canvi que es produeix en els membres de la família i en les seves interrelacions a causa de derivar a l'àmbit judicial el conflicte que inicialment «pertanyia» a l'àmbit familiar. S'observen característiques conductuals (buscar proves que comprometin l'altre), de llenguatge (ús de l'argot judicial) i actituds (desconfiança, recel, por).

**metaanàlisi** *m* És una tècnica que serveix per analitzar quantitativament les dades de recerques publicades sobre un mateix fenomen i avaluar l'efectivitat d'un tractament mitjançant el càlcul de l'efecte. La mesura de l'efecte expressada mitjançant el paràmetre estadístic *d* permet, així mateix, calcular l'efectivitat general d'una intervenció per mitjà dels resultats de diferents estudis (Shaw, 2010, pp. 451-452).

**pla de parentalitat** *m* És el document que es presenta juntament amb la demanda de divorci on els progenitors descriuen com s'atendran les necessitats dels fills a partir del divorci i com es relacionaran amb ells, i es comprometen a complir-lo.

**principi de l'interès superior del menor** *m* Es refereix al fet que els progenitors han de vetllar pels seus fills i filles i que l'atenció de les seves necessitats ha de prevaler per sobre dels interessos particulars dels progenitors o figures cuidadores.

**resiliència** *f* És la capacitat d'una persona de mantenir la seva estabilitat i equilibri davant situacions que suposen un desafiament o un risc.

**sessió informativa** *f* És la que es realitza abans de l'inici de la mediació, per explicar els objectius, l'abast i, sobretot, el caràcter voluntari i la confidencialitat. Es pretén que les parts entenguin que és una oportunitat per resoldre el conflicte per si mateixes amb l'ajuda d'una persona mediadora, experta en gestió de conflictes.

**síndrome d'alienació parental (SAP)** *m* Es refereix a la negativa d'un nen, nena o adolescent a relacionar-se amb un dels seus progenitors. El concepte va ser introduït per Gardner, que va definir-lo com un trastorn en el qual un nen o una nena està obsessionat amb difamar i denigrar un dels seus progenitors de manera injustificada o exagerada. Considera que un progenitor no fa res dolent i l'altre, en canvi, no fa res bé. Sovint aquest problema és utilitzat conscientment o inconscientment pel progenitor no alienat per obtenir algun tipus de benefici (vegeu Gardner, 1991).

## Bibliografia

- Amato, P. R. (1993). Children's adjustment to divorce: Theories, hypotheses, and empirical support. *Journal of Marriage and the Family*, 55 (1), 23-38. DOI:10.2307/352954.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for the health and well-being of adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62 (4), 1269-1287. DOI:10.5559/di.23.1.01.
- Baitar, R., Buysse, A., Brondeel, R., de Mol, J., i Rober, P. (2012). Toward high-quality divorce agreements: The influence of facilitative professionals. *Negotiation Journal*, 28 (4), 453-473. DOI:10.1111/j.1571-9979.2012.00351.x.
- Bolaños, I. (2003). Mediación familiar en contextos judiciales. A A. Poyatos García (Coord.), *Mediación familiar y social en diferentes contextos*. València: Universitat de València, Nau Llibres.
- Briz, M. J. (2018). La mediación i el síndrome de alienación parental. *Revista de Mediación*, 11 (2), 1-8.
- Bush, R. A. B. i Folger, J. P. (1996). *La promesa de la mediación. Com afrontar el conflicte a través del fortalecimiento propio y el reconocimiento de los otros*. Espanya: Ediciones Juan Granica.
- Carretero Morales, E. (2016). *La mediación civil y mercantil en el sistema de justicia*. Madrid: Dykinson.
- Casanovas, P., Magre, J., i Lauroba, M. E. (2011). *Llibre blanc de la mediació a Catalunya*. Barcelona: Huygens Editorial.
- CGPJ (2013). *Mediación intrajudicial en España: datos 2013*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.
- CGPJ (2016). *Guía para la práctica de la mediación intrajudicial*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.
- Christie, N. (1977). Conflicts as property. *The British Journal of Criminology*, 17 (1), 1-15. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a046783>
- Cobb, S. (1997). The domestication of violence in mediation violence against women. *Law & Society Review*, 31 (3), 397-440.
- Emery, R. E., Matthews, S. G., i Wyer, M. M. (1991). Child custody mediation and litigation: further evidence and differing views of mothers and fathers. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59 (3), 410-418.
- Emery, R. E., Sbarra, D., i Grover, T. (2005). Divorce mediation: Research and reflections. *Family Court Review*, 43 (1), 22-37. DOI:10.1111/j.1744-1617.2005.00005.x.
- FAPROMED (2018). *Estado de la mediación en Espanya*. Múrcia: Universidad de Murcia.
- Fariña, F. i Arce, R. (2006). El papel del psicólogo en caso de separación o divorcio. A J. C. Sierra, E. M. Jiménez i C. Busela Casal (Coords.), *Psicología forense: manual de técnicas y aplicaciones* (pp. 246-271). Madrid: Biblioteca Nueva.
- Fisher, R., Ury, W., i Patton, B. (2005). *Obtenga el sí: el arte de negociar sin ceder*. Barcelona: Gestió 2000.
- García Tomé, M. (2010). La mediación familiar: Un nuevo campo de intervención para profesionales del trabajo social. *Miscelánea Comillas*, 68 (132), 269-283.
- Gardner, R. A. (1991). Legal and psychotherapeutic approaches to the three types of parental alienation syndrome families. When psychiatry and the law join forces. *Court Review*, 28 (1), 14-21.
- Goleman, D. (1996). *Inteligencia emocional*. Barcelona: KAIROS.
- Guardiola Lago, M. J. (2009). La víctima de violencia de género en el sistema de justicia y la prohibición de la mediación penal. *Revista General de Derecho Penal*, 12, 1-41.
- Kelly, E. J. i Kaminskiené, N. (2016). Importance of emotional intelligence in negotiation and mediation. *International Comparative Jurisprudence*, 2 (1), 55-60. DOI:10.1016/j.icj.2016.07.001.

- Kressel, K. i Gadlin, H. (2009). Mediating among scientists: A mental model of expert practice. *Negotiation and Conflict Management Research*, 2 (4), 308-343. DOI:10.1111/j.1750-4716.2009.00043.x.
- Macho Gómez, C. (2014). Origen y evolución de la mediación: el nacimiento del «movimiento ADR» en Estados Unidos y su expansión a Europa. *Anuario de Derecho Civil*, LXVII, 931-996.
- Maoz, Z. i Terris, L. G. (2006). Credibility and strategy in international mediation. *International Interactions*, 32 (4), 409-440. DOI:10.1080/03050620601011073.
- Marcus, M. G., Marcus, W., Stilwell, N. A., i Doherty, N. (1999). To mediate or not to mediate: Financial outcomes in mediated versus adversarial divorces. *Mediation Quarterly*, 17 (2), 143-152. DOI:10.1002/crq.3890170205.
- Munuera Gómez, M. P. i Blanco Larrieux, M. E. (2011). Una mirada hacia mediar o no mediar en casos de violencia: Sara Cobb. *Revista de Mediación*, 4 (7), 32-37. <https://0-dialnet-unirioja-es.cataleg.uoc.edu/servlet/catart?codigo=4279558>.
- Oliva, A., Jiménez, J. M., Parra, Á., i Sánchez-Queija, I. (2008). Acontecimientos vitales estresantes, resiliencia y ajuste adolescente. *Revista de Psicopatología y Psicología Clínica*, 13 (1), 53-62.
- Ripoll-Millet, A. (2001). *Mediación familiar*. Barcelona: Paidós.
- Schoffer, M. J. (2005). Bringing children to the mediation table: Defining a child's best interest in divorce mediation. *Family Court Review*, 43 (2), 323-338.
- Shaw, L. A. (2010). Divorce mediation outcome research: A meta-analysis. *Conflict Resolution Quarterly*, 27 (4), 447-467. DOI:10.1002/crq.
- Wall, J. A. i Dunne, T. C. (2012). State of the Art Mediation Research?: A Current Review. *Negotiation Journal*, 28 (2), 217-244. DOI:10.1111/j.1571-9979.2012.00336.x.